



UNIVERSITÄTS-  
BIBLIOTHEK  
PADERBORN

**R. P. Valerii Reginaldi Bvrgvndi Seqvani E Societ: Iesv,  
Praxis Fori Poenitentialis**

Ad Directionem Confessarii, In Vsv Sacri sui muneris ...

**Regnault, Valère <1543-1623>**

**Mogvntiæ, 1617**

Cap. 16. De diuinatione,

---

[urn:nbn:de:hbz:466:1-78477](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-78477)

tamen necessario & infallibiliter: quia cum vires naturales rerum singularium occultissimæ sint, difficilimum est certo statuere aliquam causam ad effectum adhibitam, esse sua natura ad illud insufficiens. Et quamvis cognoscatur, restat adhuc iudicandum an sit à malo spiritu, an vero à bono: ut esse potest, non modo à Deo sed etiam ab Angelo bono: ut patet per illud, quod Tobie cap. 5. dæmon à Raphael fugatus sit ministerio incensæ, scoris piscis. Quod factum si quis in patrocinium alicuius suæ superstitionis proferat, monendus est, quod, ut habet à Vict. in preced. num. 16. probabile sit Angelos bonos cum sint de numero creatorum, nunquam se miscere terrenis rebus sine speciali mandato Dei, cuius ministerio mancipati sunt in cælo, iuxta illud Daniel. 7. Millia millium assistebant ei, & decies milies centena millia ministrabant ei; neque ipsarum terre rarum rerum, ut constat ex Job. cap. 41. vlla sit virtus naturalis, quæ cum virtute dæmonis comparari possit; atque adeo, quod idem à Victo in ead. in relect. num. 20. ostendit, dæmon ipse cogi nequeat vi alterius rei, quam Dei aut Angeli superioris.

Nec item pactum tacitum cum dæmone inde cognosci infallibiliter, quod ille qui effectui causam improportionatam adhibet sit malæ vitæ; dubium non est: cum conitet Deum nonnunquam per malos operari miracula, iuxta illud Matth. 7. Nonne in nomine tuo prophetauimus, & virtutes multas fecimus? Quin nec id necessario colligitur ex eo, quod exploratum sit talis causæ usum non fuisse monstratum ab alio, quam à diabolo; quia, ut recte notat à Victoria sub finem preced. num. 15. postquam virtus aliqua naturalis monstrata est à dæmone, nihil obstat quin ea quis postea utatur naturaliter, & sine concursu dæmonis. Attamen quia in dubio, tuta conscientia nequit formari ex eo quod absolute fieri potest: sed formari debet ex eo quod ordinarie fit (quandoquidem hoc non illud est moraliter probabile) statui potest nihil eiu modi impedire quominus antedictos modos usurpemus ad iudicium ferendum de pacto occulto cum dæmone.

CAPVT XVI.

De diuinatione.

SUMMARI.

- 161 Quid, & quotuplex in genere sit diuinatione.
- 162 Quid sit diabolica diuinatione, & quod prohibita sit tam diuino, quam humano iure.
- 163 Que futura possit, queque dæmon non possit certo prænu-  
ciare.
- 164 De quibusdam futuris præbabiliter conijcere potest, quæ ne-  
quit certo prænu-  
ciare.
- 165 Diabolica diuinatione quedam expressa, quedam tacita.
- 166 Expressa nonnem species distinguuntur à Theologis.
- 167 Omnes ac singule sunt graui peccata mortalia, à quibus i-  
gnorantia ratio excusat.
- 168 Quid & quotuplex sit diabolica diuinatione tacita.
- 169 Augurij octo species.
- 170 Peccata sunt mortalia, in quibus vix ignorantia excusat, le-  
nitatis materia nonnunquam.
- 171 Que auguria cense. i. possint licita.
- 172 Que illa esse cense. i. debeant.
- 173 Non ita absolute prohibita est diuinatione per somnium, atque  
astrologia quæ præcedunt mere contingetia, & pen-  
dentia omnino ex humani arbitrij libertate.
- 174 De sortibus diuinatione notanda ad cognoscendum quæ athenus  
illi. i. e. sint.

161. **N**OMEN diuinationis ex Cic. in i. De diuinatione, significat qualemcumque præsentationem & scientiam rerum futurarum. Triple autem distinguitur diuinatione; vna diuina, qua supernaturali Dei beneficio futura & occulta cognoscuntur: altera humana, qua futura & occulta prædicuntur ex proprietatibus rerum: & tertia diabolica: quarum duæ priores non sunt de se malæ: diuina enim est prophetia, quam Apostolus in priori ad Corinth. cap. 12. numerat inter gratias à Deo gratis datas: hu-

mana vero Philosophi, Astrologi & Medici laudabiliter vtuntur. Sola igitur diabolica, propter quam ipsum diuinationis nomen exofium habetur, est inala; constituens peccatum illud contra religionem, cuius explicatio nobis est hic propolita. Quam scinstituemus, vt primum quid & quotuplex sit talis diuinatione dicamus, & deinde tradamus rationem dignoscendi quid ad eam pertineat.

Quid sit diuinatione diabolica.

SECTIO I.

**N**ihil aliud est, quam significatio illa occultorum quæ fit inope dæmonum. Dicitur autem significatio, vt ostendatur diabolicam diuinationem consistere in verbis vel signis exterioribus, non autem in sola mente, sicut scientia quæ acquiritur per vanam obseruationem, de qua inferius. Illud vero, occultorum, indicat diabolicæ diuinationis, vt & prophetiæ, obiectum esse ea, quæ homo per se natura que sua scire non potest. Reliquum autem definitionis separat diabolicam diuinationem à prophetiæ; quæ est à Deo: & à diuinatione humana, quæ viribus humani ingenij obtinetur. Porro specialiter prohibita est diabolica diuinatione, tum iure diuino in cap. 23. Numerorum vers. 23. in cap. 18. Deut. vers. 10. in cap. 34. Ecclesiastici versu 5. tum etiam iure humano: cuius quidem Cod. de maleficis, præsertim lege nemo. 3. canonico vero, 26. question. 5. per multos canones.

Ac quæ sub eam cadunt occulta, quæ dæmoni possit prænu-  
ciare, declaratur aliquot propositionibus.

Prima est, omnia quæ ad hominem facta sunt vel fiunt, dæmon prænu-  
ciare potest. Ratio est: quia cum talia vel fuerint vel sint, possunt à dæmone cognosci; nisi à Deo impediatur: vt censetur contigisse in eo quod nescierit B. Mariæ perpetuam virginitatem prout ex S. Ignatio martyre an-  
notat D. Hieron. ad cap. 1. D. Marthæ. Item nisi sint nudæ cogitationes vel affectiones humani cordis, quas certo cognoscere, est solius Dei: iuxta illud 2. Paral. 6. Tu solus nosti corda hominum. ] Quamquam negandum non est quin possit aliquid de eis probabiliter conijcere ex phantasmatis que ipse videt, & ex suggestionibus quibus voluntatem excita-  
uit ad præuam consentium, de quo est hominum accusator in conspectu Dei die ac nocte, ex cap. 12. Apocal. Immo iuxta cap. Final. 26. quæst. 4. potest scire quando verbo vel alio signo externo, vt rubore vel pallore, homo eandem cogitationes vel affectiones expresserit; vel anima quasi cum dæ-  
mone ipso mente colloquendo more spirituum, eas illi de-  
tegere voluerit.

Secunda propositio. Dæmon potest quædam futura præ-  
dicere, non autem omnia. Huius prior pars constat ex ini-  
tio 13. cap. Deut. vnde habetur posse prædicere aliqua si-  
gna, & portenta euentura. Posterior vero, ex illis verbis I-  
saie 47. Annunciate nobis quæ ventura sunt in futurum, &  
dicemus quia dii estis vos. ] Ea enim indicant, aliarum  
rerum futurarum prædictionem esse solius Dei: ideoque dæmonem non posse illas prædicere: & verba illa Isaiæ 46. Ego sum Deus, & non est vltra Deus, nec est similis mei an-  
nuncians ab exordio nouissimum, & ab initio, quæ necdum facta sunt. Atque talium rerum tria sunt genera. Primum earum quæ pendunt à sola Dei voluntate: vt quod hic sit prædestinatus ad æternam gloriam, ille non sit. Secundum earum quæ pendunt omnino ex libera voluntate hominis: vt certum quid cogitare, dicere, vel facere. Tertium pure contingentium, quæ diuina non habent certam & determinatam causam; vt quod talis post multos annos, tali die vel hora interficiatur. Omnium enim talium certa cognitio est Dei propria.

Cæterarum futurarum quas dæmon ipse potest certo & infallibiliter prædicere, quatuor sunt genera: primum earum quæ causam habent naturalem & necessariam: vt motus cælorum, coniunctiones planetarum, Eclipsis Solis & Lunæ. Secundum earum quæ nobis quidem videntur futura contingentia, sed reuera causam habent certam & determinatam, quam dæmon videt: vt quod quis eo morbo quo laborat eras morietur: aut quod sit futura postredie aquarum inundatio; aut quod ingruat tempestas; aut quod breui corruer domus recens edificata. Tertium earum, quas ipse factu-

rus est permittente Deo; quo modo potuit prædicere ruinam domus, quæ oppressit filios Iob. Quartum earum quæ dependent quidem à voluntate Dei, vel hominis; sed iam illi significata sunt per diuinam reuelationem: siue factam in sacra Scriptura, siue alia ratione à Deo vel à bonis Angelis: quandoquidem inter filios Dei ipse quoque addat coram Domino, & cap. 1. libri Iob.

164. Tertia propositio Dæmonum multa de iis quæ nequit certo scire, probabiliter coniecit. Ratio est: quia cum sit perspicacissimi ingenij, ac multæ experientiæ, quid homines sint facturi potest probabiliter coniecere ex propensionibus ipsorum naturalibus, quas illi ut plurimum sequuntur: vel ex aliis factis præteritis, vel ex consuetudine in cetera. Atque ita potest dæmon prædicere, quod Deus sit castigaturus aliquem populum, qui se grauius sceleribus contaminat.

Quarta propositio est. Dæmonem quando nescit prædicere futura de quibus interrogatur si agat cum prudentioribus & doctis, respondere ambigue, aut ita obscure ut non intelligatur. Sin cum simplicibus & ignavis, qui non possunt facile deprehendere ipsius fraudem, solere mentiri aperte. Sed nihil est cur in talibus immoremur diutius.

Quotuplex sit diuinitio diaboli a.

SECTIO II.

165. **D**plex est ex D. Thom. 2. 2. quæst. 95. artic. 3. diuinitio diabolica; vna quæ fit cum expressa dæmonis inuocatione: altera quæ fit per tacitam dæmonis inuocationem. Ac prior generali nomine necromantia dicitur, & à Theologis distinguitur (vt ibid. habet D. Thom.) in nouem species, quæ diuersæ quidem sunt in genere naturæ, non tamen in genere moris; sicut nec furta argenti, auri, tritici, vestium, aliarumque rerum, quæ in genere quidem naturæ diuersæ sunt, sed non faciunt diuersæ rationis repugnantiam cum recta ratione.

166. Prima igitur species dicitur præstigiū, ex eo, quod dæmon præstringat aures vel oculos inuocantium ipsam, dum variis apparitionibus ingerit se illis & futura prædicat. Quæ sunt vero illæ variæ apparitiones Greg. à Valen. 2. 2. disput. 6. quæst. 12. puncto 2. ex D. Thomæ & Caietani refert, & huius persequitur Suarez in opere de religione lib. 2. cap. 8. in quibus nos immorari, nihil necessarium est ad nostrum institutum. Secunda species dicitur diuinitio per somnia; & est cum instructio expectatur à dæmone in somnis. Tertia dicitur necromantia proprie, contingens (vt loco citat. habet D. Thomas) quando adhibito sanguine & certis carni inibus, mortui videntur resurgere, loqui, docere, &c. Quarta dicitur diuinitio per Pythones: & est cum dæmon docet per homines arreptitios, qui dicuntur Pythones ab Apolline Pythonio, quem gentilitas putauit primum diuinationis authorem. Quinta dicitur geomantia, & est cum dæmon docet per signa quedam apparentia in terrestribus corporibus. vt in ligno, metallo, aut lapide aliquo. Sexta dicitur hydromantia, cum per signa apparentia in aqua. Septima aeromantia, cum per signa apparentia in aere. Octaua Pyromantia, cum per signa apparentia in igne. Nona aruspiciū, cum per signa apparentia in extis animalium sacrificatorum in aris ipsorum dæmoniorum.

167. Hæc de quibus mentio est, 26. quæst. 3. cap. 1. sunt grauiſſima peccata, vt patet: tum ex eo, quod per eas dæmon colatur in maximam Dei iniuriam, iuxta illud 4. Reg. cap. 1. Nunquid quia non erat Deus in Israël, mittis vt consulatur Beelzebub deus Accaron? Tum ex eo, quod seuores, etiam sub pena mortis prohibeantur Leuit. 20. in fine, & Deut. 18. vers. 10. Neque facile putandum est in eis excusationem per ignorantiam habere locum, saltem inter fideles: cum apud eos ordinarie inculcetur & teneatur, perniciosissimum ac damnable commercium cum dæmone. Porro qui talibus vitis laborant sepe sunt hæretici; vt cum credunt dæmonem posse certo prædicere futura, quæ à libero hominis arbitrio, vel à casu pendent. Quæ de causa non nunquam facti Canones de illis tanquam hæreticis loquuntur, vt 26. quæst. 5. cap. Episcopi; & quæst. 7. cap. Non obseruetis. Quanquam si nullum habeant errorem intellectus contrarium fidei, non sunt hæretici, neque vt tales possunt in foro exteriori puniri, ex cap. Accusatus, §. Sane, De hæreticis in sexto.

Non solum vero tales diuinatores peccant, sed etiam omnes qui eos consulunt, vt ex Deut. loco cit. patet; ad eum ipsi perinde ac illi subſticiantur anathemati 26. quæst. 5. cap. 1. Vnum vero hic occurrit obseruandum quod D. Thom. in eadem quæst. 95. art. 4. ad 1. tangit: quamuis nunquam liceat dæmonem inuocare, vt aliquid ab eo petamus, si tamen non vocatus appareat (vt fit in corporibus ab ipso possessis) posse nos aliquid ab eo tunc petere respicit petiti Christus Marci 5. Quod tibi nomen est? duabus tamen conditionibus seruatis: vna est, vt petamus adiurando ipsum in nomine Dei, ne mentiatum & decipiat: altera vt petendi sit aliqua iusta causa: velut utilitas propria vel proximi.

168. Posterior autem diabolica diuinationis species, quæ tacite dæmon inuocatur, quaque pactam tacitum cum eo inuitur: contingit quoties quis futurum, aut aliter occulta inquiri, modis inordinarijs, seu medijs ineptis, ac de se inutilibus ad eorum notitiam acquiritendam. Nam talibus modis illicitis dæmon ex peruersitate suæ voluntatis, solet seingere studio nocendi hominibus eosque implicandi vanitate, quæ excitentur ad magis ardua subinde molienda. Vnde fit, vt qui huiusmodi vanis inquisitionibus operam dat, eo ipso tacite veli doceri à dæmone immiscente se ac studente præsto esse respicientibus vanitates & insanas falsas, vt ex Psalm. 39. ad hoc propositum D. Thomas accommodat, in cit. quæst. 95. art. 2.

Apud quem in seq. art. 3. hæc eadem species rursus diuiditur in duas alias: quarum prior generali nomine dicitur augurium: & est quando eognitionem occultorum seu futurorum obseruantur illa quæ præter hominum intentionem fiunt: siue naturaliter, siue casu, siue alio modo; vt quando obseruantur altra vel motus animalium vel lineamenta corporis, vel alia id genus, de quibus ex D. Augustini. 26. quæst. 2. cap. Illud. Posterior dicitur Sortilegium; & est quando occulta vel futura inquiruntur ex iis quæ fiunt per humanam intentionem, eoque sine vt illa ipsa cognoscantur: idque siue fiant per folia lusoria, siue per festucas siue per puncta alearum siue per scripta, siue alia aliqua eiusmodi ratione.

169. Ac prior rursus in octo alias distribuitur ex D. Thomæ doctrina in eod. loco. Prima dicitur genethlia: & est cum ex motu aut situ siderum siue ex coniunctionibus, vel oppositionibus vel aspectibus planetarum, & hora natiuitatis quæritur cognitio effectuum ex libera voluntate pendentium, & euentuum circa ipsos futurorum. Secunda peculiari nomine dicitur augurium: & est diuinitio ex vocibus quorumcumque animalium, & ex sternutationibus hominum: sed præsertim ex garritu auium. Tertia dicitur auspiciū; & est cum ex motu quorumcumque animalium, præsertim autem ex volatu auium, quæritur occultarum rerum cognitio. Quarta dicitur omen: & est diuinitio futurorum, ex vocibus hominum quas ediderunt præter intentionem. Quinta dicitur obseruatio seu interpretatio somniorum, & est diuinitio futurorum ex somnijs. Sexto dicitur physionomia: & est diuinitio futurorum ex proportione & lineamentis totius corporis humani, & præcipue faciei. Septima dicitur chiromantia: & est diuinitio futurorum ex lineis & sectionibus, quæ cernuntur in manibus hominis. Octaua appellatur à D. Thomæ spatulamantia: & definitur diuinitio ex quibusdam signis in spatulis alicuius animalis apparentibus. De quibus octo speciebus idem est dicendum ac ante de alijs nouem: nimirum diuersas esse in genere naturæ, non item in genere moris: cum illud per quod alia ab alijs distinguantur, non adferat eis specialem aliquam cum recta ratione repugnantiam, priuationem vel honestatis consentaneæ legibus virtutis religionis.

170. Dicendum est etiam; cum non nisi arte dæmonis fieri possint, peccata esse grauiſſima. Vnde in cap. 2. De sortilegijs: presbyter qui ex astrologio factum inquirere voluit, etiam sine intentione inuocandi dæmonem, grauiſſime peccasse dicitur; & à ministerio altaris per integrum annum suspenditur. Quanquam vt ex Caiet. & Nauar. annotat Gregor. à Valentia in cit. disputatione 6. quæst. 12. puncto 4. ignorantia in illis excusare potest à mortali, nisi ea sit crassa & supina: seu quæ attentis debite circumstantijs, facile vinci poterit: aut sit affectata, ex eo proueniens quod quis de industria scire noluerit: An hoc vel illud esset aliquod tale peccatum.

peccatum. Leuitas materiæ vero, vt recte addit ibid. memoratus author, nequit similiter excusare: quia vsurpare cognitionem Deo propriam (vt fit in omni superstitiosa diuinatione) est peccatum de se graue, quæcumque materiæ sit circa quam vsurpetur: nisi forte sum ipsa materiæ leuitate, tantummodo adesse animus vanus ne vere superstitiosus: vt si quis inquisitioni occultorum, ex aliquibus vanis signis operam daret, non quidem serio sed iocose tantum: vt accidere potest (quo exemplo Caietan. vtur 2.2. quæst. 95. art. 2.) ei qui quæreret smaragdum in crebro gallinæ probe sciens se non inuenturum: tunc enim peccatum non videtur esse plusquam veniale cuiusdam vanitatis: immo nullum esse si talis iocus ita opportune & decenter institueretur, vt ad eutrapeliæ virtutem pertineat. A qua tamen re ordinariè abstinendum est propter scandalum & periculum peccandi: quod non deest in eiusmodi materia, cum sæpe demon per talia decipiat: & vsurpantes eam malam consuetudinem inde acquirant. Aduerte autem pro praxi nobis propofita: quod est difficile fit suadere expressam diuinationem à tacita differre specie, vt bene monet Suarez in opere de religione tract. 3. lib. 2. cap. 10. in initio, quia tacita & expressa voluntas non solent distinguere actus morales: in confessione tamen exprimendum esse an fuerit expressa: de qua longe diuersum faciendum est à Confessario iudicio, quam de alia: tum ob maiorem grauitatem illius, tum ob præsumptionem de aliis peccatis quorum antea meminimus, num. 158.

*De ratione dignoscendi in particulari diabolicam diuinationem.*

SECTIO III.

**F**acile quidem est deprehendere diabolicam diuinationem esse, quandocumque quæritur cognitio occultorum expressè inuocando demonem. Id quod, ex Caiet. 2.2. quæst. 95. art. 3. & Nauar. in Enchirid. cap. 11. num. 12. fieri potest, tum voce & verbis, tum etiam factis; nempe cum quis sciens demonem docere occultis per aliquod signum, vsurpat illud: sed difficile est quando abest expressa demonis inuocatio. Ad id autem seruire possunt sequentia documenta, quorum tria priora ad augurium, alia ad sortilegium pertinent.

*Documenta notanda ad cognoscendum augurium diabolicum.*

**P**rimum est. Non prohiberi, sed licitum esse obseruare effectus naturales, in rebus ex quibus diabolicas diuinationes fieri ante dictum est: præsertim eos qui inuuant ad medicinam, aut ad agriculturam, aut ad artem nauigandi. Hæc patet ex regulâ 9. Indiciæ librorum prohibitorum editi iussu Concilij Trid. & ex doctrina D. Thom. in cit. quæst. 95. art. 5. Itaque non est diabolicum, sed licitum, ex obseruatione astrorum colligere Eclipses futuras, & coniunctiones vel oppositiones planetarum, pluuiam, ventos, sterilitatem, vel abundantiam frugum, immo & naturales inclinationes hominum. Similiter ex somniis licet colligere constitutionem corporis & sanitatem vel morbum. Item ex motu auium licet colligere quæ spectant ad futuras tempestates vel serenitatem aeris, & sic de aliis, quando est ea proportio inter medium ex quo procuratur cognitio, & rem quæ cognoscenda est, vt vnum sufficienter ex alio cognosci possit, siue tanquam effectus ex sua causa: siue tanquam causa ex suo effectû, siue tanquam effectus ex effectu eiusdem causæ; quomodo ex vespertino cæli rubore cognoscitur crastina serenitas: iuxta illud Matth. 16. Vespere facti dicitis, serenum erit, rubicundum est enim cælum. Etenim quia causa est eadem quæ hodie fecit cælum rubicundum; & cras faciet serenum, vnum ex alio colligitur.

Secundum documentum est: non esse censendam diabolicam diuinationem, quæ fit de futuris contingentiis, & iis quæ pendent ex libera hominis voluntate, quando nõ quæritur cognitio certæ; sed solum talis coniectura, qualis fieri potest, ex ea re per quam cognitio quæritur. Quomodo ex doctrina D. Thom. Caiet. ad cit. art. 5. ait, quandoq; excusari posse Astrologos, probabiliter tantum quædam circa euentus humanos coniectentes ex constellationibus ex quibus corporeæ impressiones, & affectiones proueniunt: quas ho-

mines frequenter sua sponte sequuntur. Vnde fit vt de iis quæ ipsi facturi sunt, aliquid probabiliter coniecti possit: vt bellum futurum esse: quia constellationes sunt tales, quibus homines redduntur ad iram propensi.

Tertium documentum est: diabolicam diuinationem esse, quoties quis ex inspectione corporum cælestium aut aliorum, ex quibus in præced. se. & distincta sunt augurij species, vult certo, vel etiam probabilius & firmius, quam par est præcognoscere, aut prædicere futura contingentia, aut quæ pendent ex libertate arbitrij: etiam si dicat se probabiliter tantum id affirmare: interea affirmans sine hæsitacione. Illud habetur ex citata regula nona Indiciæ librorum prohibitorum, & ex doctrina D. Thomæ in cit. artic. quinto & duobus sequentibus. Ratioque est, quia tunc procuratur cognitio occultorum absque vilo medio ordinario ad illam acquirendam sufficiente. Atque tacita demonis inuocatio toties fit (vt statuit Nauar. in Encirid. 11. nu. 22. ex D. Thom. doctrina de qua Suarez in opere de religione tom. 1. tract. 3. lib. 2. cap. 9.) quoties a quis enititur efficere aliquid per causas, quæ nec virtute sua naturali, nec ex diuina aut Ecclesiastica dispositione, possunt illud efficere: aut tales tanquam necessarias adiungit aliis; quæ sunt ex se sufficientes ad illum producendum.

Vnde est quod Mathematici & ij omnes qui eos consulunt damnetur: tum iure Canonico 26. quæst. 2. cap. 11. os & cap. Sed & illud: tum iure ciuili Cod. de Episcopali audientia, lege Mathematico, & Cod. de Maleficis & Mathematicis, lege Artem, & lege Nemo: vbi mathematicorum nomine significantur ij qui ex astris & horum natiuitatis prædicere audent ea quæ facturi sunt homines. De quibus D. Aug. lib. 2. de Genesi ad literam in fine penult. cap. ait: Quo certius prædicunt futura, eo magis cauendos esse: quia illud signum est euidens, ipsos pactum habere cum demone. Inde est etiã quod Deut. 18. vers. 10. inter eos quos Deus abominatur, ponatur obseruans somnia. Ac quod 26. quæst. 7. cap. Non obseruetis, damnetur quædam interpretatio somniorum, quæ falso tribuitur Danieli. Itemq; quod in vniuersum damnetur omnia auguria 26. quæst. 2. cap. Sed & illud, & q. 5. cap. Si quis Episcopus, cap. Aliquant, cap. Si Clericus, & cap. Auguriis: Illud autem quod Ioseph Gen. 44. dixit fratribus suis, An ignoratis quod non sit similis mei in augurandi scientia? D. August. per locum dictum esse interpretatus est, vt refertur 22. quæst. 2. cap. Quod autem. Pro quo facit quod de bonis Israelitis (qualis fuit Ioseph.) Numerorum 23. dicatur. Non est augurium in Iacob, nec diuinitio in Israel.]

Cæterum astrologia quidem de qua locuti sumus, sicut quæuis alia species auguria, tanquam diabolica reici absolute debet (sicut Christianos fecisse notat Gratianus 26. quæst. cap. 1. & faciendum esse ostendunt tum antedicta, tum alia multa quæ persequitur Pererius in lib. 3. aduersus superstitiosas artes) diuinitio tamen per somnium, etiam ea quæ contingentium est, & rerum prudentium ex libertate humani arbitrij, non debet pari seueritate reici: quoniam ex D. Tho. 2.2. quæst. 95. art. 6. quadruplex est causa somniorum, ex quibus prædici possunt futura.

Prima est naturalis; eaque vel exterior, vt aer ambiens, aut aliqua cælestis impressio: vel interior, quæ est corporis affectio ex aliquo humore in ipso prævalente: vt si flauabilis vel alius humor redundet aut aliquid corruptum, immoderate in ipso iactetur. Secunda causa est moralis, nempe cogitationes præcedentes, & animi concitati, vehemens perturbatio: hæc amor inquam, vel spes, vel metus vel odium. Tertia est diabolica: scilicet enim diabolus inspirare ac suggerere dormientibus somnia: quæ causa est cur obseruatio somniorum similiter exosa Deo esse proponatur Deut. 18. ac magorum augurium, & incantatorum maleficia. Nempe, vt D. Gr. 2. lib. 4. dialog. cap. 48. interpretatur, quia demon per quos somniis immiscet, implens noxia superstitiose hominum animos; eosque non tantum vane deludens, sed etiam perniciose decipiens. Quarta causa est diuina: solere enim Deum immittere somnia, per quæ doceat homines de occultis & futuris contingentibus, manifestum est ex verbis illis num. 12. vers. 6. Si quis fuerit inter vos Propheta Domini, in visione apparebo ei, vel per somnium loquar

172.

173.

loquar ad illum, &c. itemq; ex somniis quæ in veteri Testamento referuntur, Abrahæ, Abimelech, Jacob, Laban, Ioseph, Pharaonis, Salomonis, Nabuchodonosor, Danielis, Mardochæi, Iudæ Machabæi: & in nouo beati Ioseph, trium magorum: Adde & D. Pauli ex Actis Apostolorum cap. 16. Vide potest Pererius in lib. 2. aduersus fallaces & superstitiosas artes: de hæc re plenius differens à cap. 3.

Iam cum hæc ita sunt; constat quidem ex somniis quæ causam habent naturalem vel moralem, non esse faciendum de occultis iudicium; sicut neque ex aliis rebus naturalibus: nisi iuxta 1. & 2. documentum ante traditum. Constat etiam ab his quæ diabolicam causam habent, esse omnino cauendum. Sed negari non potest attendendum esse ad ea, quæ à Deo immittuntur ad nostram instructionem. Quæ talia esse dignosci potest; partim ex eo, ad quod homo per somnium impellitur; vt si ad deserendum seculum, ad timorem inferni, ad dolorem de peccatis incitetur. Partim ex effectu quem post se relinquunt nempe si remaneat mentis illustratio, animi affectio suavis, humilis, quæta, sanctæ consolationis, & promptitudo ad Dei obsequium: partim ex eo, quod ordinentur ad aliquod opus pium & consentaneum doctrinæ fidei, honestatque morum: vt ad aliquam tribulationem superuenientem ferendam patienter præ Christo. Non autem si accedant somnia significantia res futuras aut occultas, quarum cognitio non ad utilitatem somniantis vel aliorum publicam aut priuatam: sed ad inanem curiosæ scientiæ ostentationem ferat; vel etiam ad faciendum aliquid mali: vt quando somnia sunt tetra & obscena ac plena crudelitatis & impietatis. Nec etiam credendum est Deum esse authorem talium, iusto sine carentiur; cum non nisi magna de causa, ipse extraordinario modo homines doceat & illuminet. Partim denique id ipsum quod diximus, cognosci potest ex interiori quantum animorum illuminatione atque commotione (intimus saporum D. Gregor. lib. 4. Dialog. cap. 48. vocat post D. Augustin. lib. 6. confess. cap. 13.) qua Deus sic mentem illustrat, sic voluntatem afficit suauiter, honesta & efficaci inclinatione affectus, vt hominẽ certum faciat de fide & autoritate sui somnij, illud à Deo ipso esse: sicq; perspicue facit cognoscere, vt sine ulla dubitatione id credere velit, ac etiam debeat. Nempe vt naturale nostræ mentis lumen facit nos euidenter cernere veritatem primorum principiorum, eamq; statim sine ulla argumentatione amplecti; sic in somniis à Deo datis lumen diuinum animis nostris affulgens, facit vt illa vera ac diuina esse intellegamus, certoq; credamus. Vnde ob diaboli nequitiam & astutias, sine tali illustratione, somniis tanquam diuinis fides non videtur habenda præsertim cum Ecclesiastic. 34. prohibeatur dare somniis cor nostrum, nisi ab altissimo fuerit emissa visitatio.

De hoc diuinationis genere, latius agens Suarez in opere de religione, tract. 3. lib. 2. cap. 13. sub finem, duo notat quæ maxime faciunt ad nostrum institutum. Prius est: quando quis sine prudẽti discretionẽ & iudicio facile credit somniis, à graui peccato non excusari ex eo, quod credat illa esse à Deo. Ratio est, qui exponit se euidenti periculo Diabolicæ deceptionis: & quantum in se est, vult talibus credere, etiam si demoniaca essent: cum discernere nolit an talia sint necne: sicque subiciat se discipulæ dæmonis, illumq; tacite allicit ad procurandum illud quod ipse putat somnio præsignatum. Grauior culpa vero erit in eo, qui alias expertus est, se à talibus deceptum esse.

Posterius est, quod etiam ex Caiet. in verbo Somniorum obseruatio habet Nauarr. in Enchir. cap. 11. num. 33. posse tale peccatum excusari à grauitate mortali, quando quis non omnino credit rem in somnio ostensam, esse veram, seu futuram; & nihilominus ad vitandum aliquod malum; ratione talis somnij aliquid operatur, quod alias malum non est, nec contra Dei, aut Ecclesiæ præceptum. Nam in eo non apparet grauis malitia: cum talis non tam credat quid eiusmodi esse à Deo, vel esse verum, quam esse posse; in quo minus est erroris, etiam si multum sit vanitatis aut leuitatis, vel simplicitatis, aut superflua timiditatis. Verumtamen si quis ita sit somniorum obseruator, vt ordinarie per illorum indicationes gubernetur in rebus agendis, non potest excusari à graui illa culpa superstitionis, quæ auguriis æquipara-

tur Leuitici 19. cum dicitur: Non augurabimini nec obseruabitis somnia.]

Alia documenta notanda ad dignoscendum sortilegium Diabolicum.

Quartum documentum est, ex D. Thom. in 2. 2. quæst. 95. art. 8. Sortes aliquando adhiberi ad diuinandum occulta, vel futura, indeque vocari diuinatorias: quarum exempla sunt in sacra Scriptura Iosue 7. cum reperiuntur Achan missis sortibus: & 1. Reg. 14. Saul iubet mitti sortes inter se & filium suum Ionatham; & Ionæ 1. deprehenditur Ionas sorte. Aliquando vero adhiberi ad deliberandum quid agendum sit, expectando iudicium à Deo ex euentu sortium; vnde dictæ sunt consultoria: quarum etiam exempla sunt in sacra Scriptura Leuitici 16. cum ex duobus hircis vnus sorte eligitur offerendus Domino: & 1. Regum 10. cum Saul sorte eligitur in Regem: & Actorum 1. Matthias sorte eligitur in Apostolum loco Iudæ proditoris. Aliquando denique adhiberi ad aliquod diuidendum, vnde vocantur diuisoria: de quibus exempla sunt in Leuitico; Deuteronomio & libro Iosue, cum hæreditas filii Israel sorte diuiditur.

Quintum documentum est, vt sortibus ex suo genere quidem indifferens esse (de quo in singulari, an bonum sit, iudicatur ex admixta ei religione, prudentia & iustitia; an vero sit malum ex contraria irreligiositate, vel imprudentia, vel iniustitia, vt docet Caiet. in summula verbo Sors.) atamen ob periculum superstitionis diabolicæ prohibitas esse absolute in Ecclesia, tam diuinatorias, quam consultoria sortes. Illas quidem in cap. 1. De sortilegiis, & 26. quæst. 5. cap. Aliquantum, cap. Peruenit, cap. Si quis Clericus, cap. Contra, & c. Episcopi: in quibus etiam præcipitur vt sortilegiis vtentes excommunicentur.

Has vero, prohibitas esse in cap. Sortes eadem quæst. idque sub anathemate: Cuius tam seueræ prohibitionis causa est; quod merito tam hæc quam illæ, diabolicæ esse iudicentur: cum Deus nolit nos curiosè inquirere ea quæ superant humani ingenij vires, iuxta illud Ecclesiastic. 10. Aliter ne quæseris, & fortiorate, ne seruas: auus fueris: impiumq; sit, vt talia expectare ab alio, quam à Deo, cuius sunt propria; ita & velle ea præstanda ipsum per sortes committere, ad eoque ipsum tentare: quod prohibetur Deut. 6. & Matth. 4. per illud; Non tentabis Dominum Deum tuum.] Accedit quod talibus sortibus ordinariæ nexæ sint superstitiones, quas cum sortilegio occultare vellent, vocantur sortes Sanctorum Apostolorum 26. quæst. 1. cap. 1.

Illæ autem quæ de talibus sortibus in sacra Scriptura leguntur, nihil ad nos spectare notat ex D. Hieron. & Beda, Gratianus 26. q. 2. cap. 1. 2. & 4. quia in veteri lege cæremonia instituta fuit à Deo, quam seruarent volentes vt sortibus. In noua autem lege cessarunt cæremonia veteris: & ideo non licet in illa, sicut in hac licuit, vt sortibus. Vnde vt inquit Beda ad cap. 1. Actorum Apostolorum: quamuis Apostoli ante acceptum spiritum sanctum sorte elegerint S. Matthiasi legali cæremonia; tamen post acceptum non sunt amplius vt sortibus; sed oratione elegerunt septem Diacynos Act. 6. & aliquot presbyteros Act. 14. Et certe cum Christus omnia promittat orantibus, Matth. 7. & Ioan. 14. ac 16. Curdum est ad sortes confugere, quæ nullam habent illius promissionem.

Sextum documentum est: sortes diuinatorias nullis circumstantiis iustificari; vt pote innixas dæmonum societati. Hoc Caiet. expressit in verbo Sors: Consultoria vero iustificari; ex eodem autore & aliis summularis post D. Thom. 2. 2. quæst. 95. art. 8. si debitus modus illis adhibeatur: qui est vt debitis ad Deum præmissis precibus, cum debita erga ipsum reuerentia, in illis tantummodo ambiguitatibus, in quibus humana ratio quid eligere debeat, penitus ignorat; accipiuntur tales sortes: in quibus nihil indecorum admisceatur, nihil superstitiosum & characteribus signatum. Vnde prima constitutio in illis retinenda, est articulus necessitatis: ne, vt inquit Caiet. tentetur Deus, vbi potest humana opera puideri. Secunda, vt euentus expectetur à Deo non à casu, vel fortuna, vel ab astris. Quamuis non sit peccatum mortale expectare à casu vel fortuna (cum ex D. Thoma ibidem in eo cernitur

tantum modo vanitas) sicut mortale est expectare à fato vel ab astris, vt pote superstitiosum, repugnans veræ religioni. Tertia conditio est reuerentia; ne scilicet irreuerenter consulatur Deus, vel cum aliquo abusu rerum sacrarum; vt reliquiarum, vel sacræ Scripturæ: assumendo eas ad decisionem negotiorum temporalium: *qui abusus reprehenditur 26. quest. 2. cap. Hi. qui. Vt autem sit peccatum mortale, irreuerentia notabilis esse debet: alioqui ex leuitate materiæ censetur veniale. Quarta est debita materiæ: ne scilicet pro electionibus spiritualibus sortes assumantur. Cuiuscumque enim generis sortes reici prorsus debent in Ecclesiasticis electionibus, ex cap. finali. De sortilegiis.*

Septimum documentum esse potest quod habet Caiet. de sorte diuiforia (qua determinatur quid ab hoc vel illud habendum sit boni, aut patiendum mali in temporalibus) eam illicitam esse dupliciter. Primo, si imprudenter fiat: quia omnis actus humanus prudenti circumspectione & ratione formari debet. Secundo, si cum periculo communis boni, aut læsione proximi fiat. Illi enim inter quos mittuntur sortes, æquum ius habere debent; alioqui erit iniustitia, præsertim quando agitur de bono publico: vt si inter dignos & indignos mittuntur sortes pro officis publicis obtinendis; quia fors cadere potest super indignum. Esse autem mortali- ter illicitum iudicatur ex eo, quod contra iustitiam, proximo vel bono communi præiudicium adferat notabile. Potest etiam iudicari ex eo, quod sit contra religionem; & induat rationem consultoria; si mittatur ad exquirendam Dei voluntatem, modo extraordinario; non seruatis quatuor conditionibus ante propositis. Secus autem quando principalis intentio eam mittentis, est vt auferantur lites, querelæ, & inuidiæ, iuxta illud Prou. 18. Contradictiones comprimit fors & interpotentes quoque diiudicat. Tunc enim si ad sint conditiones contrariæ à Caiet. traditis licita est tam in rebus ciuilibus, ex lege Si duobus, Cod. Communia De legatis; quam in Ecclesiasticis: vt patet ex iis quæ D. Thomas in corpore citati art. 8. sub finem habet. Qui & addit in solutione tertij argumenti: perinde ac sortes; damnandum esse iudicium ferri candentis ac feruentis aquæ (adde & duelli) quibus perinde ac illis tentatur Deus: vnde prohibentur etiam ab Ecclesia, 2. quest. 4. cap. Consuluiti, & cap. Monomachiam.

## CAPVT XVII.

## De maleficio.

## S V M M A R I A.

- 175 Definitio maleficii.  
176 Eiusdem d. usq.  
177 Peccatum est grauissimum.  
178 Tres cause, ob quas diabolus inducit maleficos ad vrendam rebus sacris ad maleficium.  
179 Quomodo malefici possint, vel non possint nocere viris bonis.  
180 Remedia aduersus maleficia sunt triplicia, & ac naturalibus quid tenendum sit.  
181 Quid de diabolicis.  
182 Nullomodo licet in vno maleficio in remedium alterius.  
183 Remedia diuina cæteris omnis vsurpanda.  
184 Cause propter quas non omnes maleficiati per talia curantur.

**A**CTENSUS persecuti sumus quæ pertinent ad duas primas species magiæ generaliter dictæ, tertia quæ sequitur vocatur maleficium aut fascinum. De quo docendum est primo, quid & quomplex sit. Secundo, quale peccatum sit. Tertio, quæ sint remedia aduersus maleficia.

Quid & quomplex sit maleficium.

## S E C T I O I.

175. **D**efiniri potest maleficium, superstitio qua quis alteri nocet virtute dæmonis. In qua definitione, superstitio, ostendit illud in quo maleficium conuenit cum aliis speciebus magiæ: sicut & quod sequitur, qua alteri nocet, ostendit

id in quo comparatur ab iisdem: quæ non sunt comparatæ ad nocendum aliis, sed ad captandum inanem opinionem hominum.

Additur vero, vt rite dæmonis, vt intelligamus maleficium non nocere per se, sed opera dæmonis; cum quo maleficus habet pactum tacitum vel expressum. Signum autem quo maleficus ipse vitur, vt dæmon noceat aliis, dicitur quoque maleficium; & ij quibus nocet vocatur maleficiati; vnde extat in decret. lib. titulus, De frigidis & maleficiatis.

Duplex autem est maleficium: quorum vnum dicitur amatorium, cuius exemplum habet D. Hieron. in vita S. Hilariionis; & est, quo homines excitantur ad amorem & maxime ad impudicum; quod fit per filtra. Et quamuis dæmon ex se non possit mouere aut cogere voluntatem ad amandum: excitare tamen potest tribus modis. Primo quidem, mouendo imaginatiuam, representandoque illi varia phantasmata inducentia ad amorem. Secundo, adhibendo multas causas naturales, quæ faciunt res apparere pulchriores quam sint, & augent turpitudinem perstringendo oculos, illudendoque sensibus. Tertio, mouendo sensitiuum appetitum concupiscibilem; in quem magnam habet vim, propter originale peccatum. Nec tamen propterea excusantur à peccato qui sic turpiter amant, cum facile possint diabolo resistere, atque à tali maleficio esse liberi, si per deuotas preces & pia opera ad Deum confugerent. Alterum verò maleficium dicitur veneficium: & est quo opera diaboli, nocet quis alteri in sua vel suorum persona; inferendo nimirum mortem vel morbos, vel dolorem aliquem. Aut etiam in suis bonis ac rebus externis, id est, in iumentis, pecoribus, vineis, legibus, &c. Quod fieri potest vel à malefico, adhibendo causas naturales vt venena; vel à diabolo, sic vt maleficus adhibeat solum signa superstitiosa quibus videtur face- re, quod non ipse, sed diabolus facit.

Cum autem dæmon omni tempore velit & tentet hominibus nocere, nec id omittat cum ei permittitur à Deo: libentius peruersam illam voluntatem exequitur per alios homines, quam per seipsum tribus de causis. Prima est; vt pluribus & frequentius noceat; multa enim dæmon potest per homines, quæ non potest per se facere. Nam per magos restitit Moyse Exod. 7. & 8. & Apostolis Actuum 8. & 13. & quotidie per homines excitat multas hæreses, aliaque facit quæ per se ipsum facere non posset. Sic enim per maleficos sæpe abutitur rebus sacris illisque infert iniuriam, quod non posset per seipsum facere: sicut & per malos homines, Christo multas iniurias atque adeo mortem intulit, quod per seipsum facere non potuit. Secunda causa est, quod plures & facilius decipiat, quando agit per alios homines: propterea quod omnes diabolus ipsum malum esse sciunt, abhorrentque; naturaliter ab illius consortio. Tertia est; quod ea ratione maiorem Deo iniuriam inferat dum abutitur hominibus quos condidit ad imaginem suam; & præsertim dum illis, qui ei per baptismum consecrati sunt.

Quale peccatum sit maleficium.

## S E C T I O II.

177. **G**rauisimum peccatum est maleficium cum includat pactum tacitum vel expressum cum diabolo: & sæpius habeat coniunctam apostasiam, vel hæresim, & iniustitiam, ac etiam sacrilegium. Apostasiam quidem cum maleficus ex animo renouauerit fidei: hæresim vero, cum adorauerit dæmonem putans ei conuenire aliquam Dei proprietatem: aut Sanctos, vel res sacras nullius momenti esse existimauerit; aut illis virtutem inesse ad effectus malos, quibus ipse dat operam. Iniustitiam autem cum maleficus damnum proximo intulerit in persona siue propria, siue etiam aliena coniuncta, vt in vxore, filiis, &c. vel in ipsius rebus seu bonis externis: quo casu tenetur ad restitutionem damni illati: siue per se, siue per causas naturales, siue virtute dæmonis illud intulerit: sicque homicidium fit efficitur irregulari, & omnes poenas homicidæ incurrit. Vnde Confessarius debet diligens esse in inquirendis maleficiæ circumstantiis. Sacrilegium denique, cum maleficus ipse ad maleficium abusus fuerit rebus sacris; vt Eucharistia, aqua benedicta, & aliis quibus nulli magorum quam malefici frequentius abutuntur.

Quos